ESKİ TÜRK EDEBİYATI ARAŞTIRMALARI*

Gürol PEHLİVAN **

Türkiye'de vefat etmiş veya yaşayan bilim adamlarının dağınık yazı ve makalelerinin neşredilmesi henüz yeterince yaygınlık kazanamamıştır. Daha çok 1960'lardan itibaren başlayan bu tip yayınların gün geçtikçe artması memnuniyet vericidir. Esasen Türkiye gibi kütüphane olanaklarının kıt olduğu bir ülkede bir makale veya yazı için bazan haftalarca koşuşturulduğu, hatta Ankara ya da İstanbul'a uzun makale listeleriyle gidilip birkaç gün içinde ne bulunabilmişse toplanıp gelindiği tüm bilim adamlarının yaşadığı tecrübelerdendir. İşte bu ortamda bilim adamlarının dağınık makalelerini biraraya getiren çalışmalar araştırmacıların işini büyük ölçüde kolaylaştırmaktadır. Ayrıca ileride yapılacak bilim tarihi çalışmaları için de bu külliyatlar büyük kolaylık sağlayacak makaleleri toplanan bilim adamlarının kendi disiplinlerine yaptıkları katkılar daha net bir biçimde tespit edilebilecektir. Bu nedenle bu tür eserleri yayına hazırlayanların şükranla anılması elzemdir.

İşte bu cümleden Âmil Çelebioğlu'nun makaleleri iki talebesi tarafından toplanarak yayınlanmıştır. Eski Türk Edebiyatı, Tasavvufi Türk Halk Edebiyatı ve Türk Halk Edebiyatı alanlarını bir bütün halinde tasavvur eden ve üç sahada biribirinden önemli eserler veren Çelebioğlu'nun makalelerinin bu neşri, çok anlamlı ve hayırlı bir teşebbüstür.

İki bölümde toplanan 46 makale bize Çelebioğlu'nun engin bilgi ve irfanı hakkında açık bir fikir veriyor. Esasen Türk kültür ve edebiyatının pek çok ilginç ve ilginç olduğu nebzede de gizli kalmış konuları bu makalelerde ele alınmıştır: Çocuk dili, kekeme dili, şifre alfabeleri, kıyafetnameler, yatak duaları vs.

Birinci bölüm "Eski Türk Edebiyatı" başlığı altında iki kısımdan oluşmaktadır: 1. Şahıslar, Eserler, Türler, 2. Metin Şerhi. Birinci kısımda yer alan makalelerde işlenen bazı konular şunlardır: Mevlânâ, Yazıcı Salih, Mesnevîler, Fatih ve Kanunî'nin şairliği, kıyafetnâmeler, yaşnâmeler, çocuk dili, kekeme dili, şifre alfabeleri. İkinci kısımda ise Çelebioğlu'nun çeşitli şiirler üzerine yapmış olduğu şerhler toplanmıştır: Mevlânâ, Yunus Emre, Fuzûlî, Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın şiirleri; gençlik, ay ve Ramazan hakkındaki yazılar.

İkinci bölüm ise "Halk Edebiyatı" başlığını taşımaktadır ve şu konular işlenmiştir: Karacaoğlan, mâniler, Ramazannâme, yatak duaları. Bu makalelerde daha çok halk ve divan edebiyatının kesişme noktaları üzerinde durulmuş,böylece bu iki alanın birbirine kopmaz bağlarla bağlı olduğu düşüncesi örneklendirilmiştir.

Burada makalelerin tasnifiyle ilgili birkaç hususu belirtmek istiyoruz. Bizce hazırlayanların makaleleri iki bölüm halinde tasnif etmesi birtakım karışıklıklara yol açmıştır. Örneğin Mevlânâ ve İbrahim Hakkı hakkındaki yazılar bu cümledendir. Bu şahıslar birinci bölüm-

* Âmil Çelebioğlu, (Yay. Haz. Nihat Öztoprak, Sebahat Deniz), İstanbul 1998, MEB Yay., 789 s.

** Celal Bayar Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.

de iki ayrı kısımda yer almakta, bu ise birtakım kopukluklara yol açmaktadır. Oysa Çelebioğlu'nun:

"Halk, Divan, Tekke
Duvar, kemer, kubbe"

ifadesi tasnif için bir ilham kaynağı olabilirdi. Bu durumda Eski Türk Edebiyatı, Tasavvufî Türk Halk Edebiyatı, Halk Edebiyatı isimleriyle üç bölüm olur; örneğin Mevlânâ, İbrahim Hakkı, Yunus Emre, Yazıcıoğlu Mehmed, Ahmed-i Bican gibi şahsiyetler Tasavvufî Türk Halk Edebiyatı başlığı altında bir bütünlük içinde toplanabilirdi. Ayrıca bazı makalelerin yerini yadırgadığı gözden kaçmamaktadır. Örneğin Çocuk Diliyle Yazılmış Şiirler, Kekeme Dili ile Şiirler ve Türk Edebiyatında Yaşnâmeler isimli makaleler rahatlıkla "Halk Edebiyatı" bölümü içerisinde yer alabilirdi.

Dikkat çekmek istediğimiz son husus ise Çelebioğlu'nun bazı makalelerinin kitapta yer almaması. Her ne kadar hazırlayanlar: "Bu çalışmalardan, daha iyi istifâde edilebilmesi için makalelerin hepsi 'Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları' adı verilen bu kitapta bir araya getirilmiştir." (s.1) demekteyse de durum böyle değildir. Eksik yazılar şunlardır:

1. Lugazlara Dair, Türk Kültürü, 193 (Kasım 1978),s.43-47.

2. Muammalara Dair, Türk Kültürü, 200/201/202 (Haziran-Temmuz-Ağustos 1979), s.38-44.

3. Türk-İslam Edebiyatının Orjinalitesi ve Zenginliği (Klasik Edebiyat), Milletlerarası Gençlik Sempozyumu (1985).

4. Halk ve Divan Şiirinde Âb-ı Hayat, Selçuk Üniversitesi 1. Millî Halk Edebiyatı ve Folklor Kongresi (Konya, 8-9 Ekim 1986).

5. Ninnilerimiz, Erdem, 3/7 (Ocak 1987), s.211-237.

6. Ninnilerimiz, Çocuk Edebiyatı Yıllığı, İstanbul 1987, s.79-83.

7. Mevlânâ'dan Öğütler, Selçuk Üniversitesi III. Millî Mevlana Kongresi, Konya 1988, s.131-148.

8. Tekke Şiirinde Ramazan, Zaman Gazetesi, 25.04.1990.

9. Yunus'tan Öğütler, 1. Uluslar Arası Yunus Emre Kongresi (Eskişehir, 7-9 Mayıs 1990).

10. Safahat'ta Dua, Millî Şair Mehmed Âkif Ersoy'un ölümünün 50. Yıldönümü İlmî Toplantısı.

11. Akşemseddin'in Eserlerinde Gönül (Yayınlanmamış 10 daktilo sayfası tutarındaki makale).

Yukarıdaki yazıların künyeleri Nihat Öztoprak'ın "Âmil Çelebioğlu'nun Hayatı ve Bibliyografyası" (Türklük Araştırmaları Dergisi, 7 (1991-1992), İstanbul 1993, s.1-12) isimli makalesinde mevcuttur. Ancak her nedense bu yazılar klitaba dahil edilmemiştir. Bunun bir unutkanlık sonucu mu yoksa belli ölçüler gözetilerek alınmış bir karara göre mi olduğu belirsizdir. Eğer ikincisiyse bunun "Önsöz"de belirtilmesi gerekirdi.

Sonuç olarak bu iki araştırmacının Âmil Çelebioğlu'nun basılmayan diğer çalışmalarını da bir an önce yayınlamalarını diler, kendilerini bu önemli eseri vücûda getirdikleri için tebrik ederiz.